

Aanleg aardgastransportleiding Norg - Groningen (NorgroN) voor de capaciteitshandhaving aardgasproductie Groningen

Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport

3 juni 2010 / rapportnummer 2415-23

1. HOOFDPUNTEN VAN HET MER

De Nederlandse Aardolie Maatschappij B.V. (hierna NAM) heeft het voornemen om een nieuwe aardgastransportleiding te realiseren. De geplande 48” leiding heeft een lengte van circa 30 km en verbindt de ondergrondse aardgasopslag van de NAM te Langelo nabij Norg en het Groningen-gasveld bij overslagstation in Sappemeer. In hetzelfde tracé wordt een 8” leiding gelegd voor het transport van water/aardgascondensaat¹. Deze leiding heeft een lengte van circa 37 km en loopt na het overslagstation Sappemeer door naar het leidingknooppunt Jodenkerkhof nabij Noordbroek.

Om de leiding ruimtelijk mogelijk te maken wordt een rijksinpassingsplan opgesteld. Daarnaast zijn vergunningen op grond van het Mijnbouwbesluit en de Waterwet (Wwt) nodig. Ten behoeve van de besluitvorming over het rijksinpassingsplan en de vergunningen wordt een gecombineerde plan/besluit-milieueffectrapportage (m.e.r.) doorlopen. Het rijksinpassingsplan wordt vastgesteld door de minister van Economische Zaken (EZ) en de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM). De rijkscoördinatie­regeling² is van toepassing op het voornemen. De minister van EZ treedt op als coördinerend bevoegd gezag voor de vergunningen.

De Commissie voor de m.e.r. (hierna ‘de Commissie’)³ beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het milieueffectrapport (MER). Dat wil zeggen dat voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming het MER in ieder geval onderstaande informatie moet bevatten:

- Een heldere beschrijving van de scoping van alternatieven en de tracévarianten en de milieueffecten hiervan op de geëigende detailniveaus die nodig zijn om een onderbouwde keuze te kunnen maken voor een voorkeurs-tracé; inclusief een navolgbare motivatie waarom bepaalde (tracé)alternatieven afvallen.
- Een onderbouwing van de keuze van het voorkeurs-tracé en de plaats van eventuele uitbreidingen van bestaande afsluiterlocaties, alsmede nieuwe locaties, en de uitvoering daarvan, met specifiek aandacht voor milieuge­relateerde argumenten.
- Een adequate gebiedsbeschrijving en effectbeschrijving voor de doorkruising van beschermde gebieden⁴ en gebieden met cultuurhistorische (waaronder archeologische) waarden.
- Een beschrijving van de effecten van de verschillende alternatieven op de veiligheid van mensen (plaatsgebonden risico en groepsrisico). De risicoschattingen dienen gemaakt te worden zoals wettelijk is voorgeschreven.

In de volgende hoofdstukken geeft de Commissie in meer detail weer welke informatie in het MER moet worden opgenomen. Zij bouwt in haar advies

¹ Bij de winning van aardgas wordt ook aardgascondensaat meegeproduceerd. Dit bijproduct is een benzineachtige vloeistof waar in een raffinageproces een bruikbare brandstof van kan worden gemaakt.

² De rijkscoördinatie­regeling maakt het mogelijk dat de procedures voor het ruimtelijk besluit (rijksinpassingsplan) en de uitvoeringsmodule (vergunningen en ontheffingen) tegelijkertijd worden doorlopen.

³ Voor de samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r., haar werkwijze en verdere projectgegevens, zie bijlage 1 bij dit advies. Projectgegevens en bijbehorende stukken, voor zover digitaal beschikbaar, zijn ook te vinden via www.commissiemer.nl onder *adviezen*. Een overzicht van de zienswijzen is opgenomen in bijlage 2.

⁴ Waaronder Natura 2000-gebieden, EHS-gebieden, aardkundige en landschappelijke waardevolle gebieden, grondwaterbeschermingsgebieden, waterwingebied en (nood)waterbergingsgebied.

voort op de startnotitie⁵. Dat wil zeggen dat in dit advies niet wordt ingegaan op de punten die naar de mening van de Commissie in de startnotitie voldoende aan de orde komen.

2. ACHTERGROND EN BESLUITVORMING

2.1 Achtergrond, probleemstelling en doel

Neem de achtergrond, probleemstelling en doel van het voornemen over in het MER. Geef daarbij een toelichting op de vereiste uitbreiding van de productiecapaciteit van 50 tot 80 miljoen m³/dag.

Geef ook een nadere onderbouwing van nut en noodzaak om als nevendoeel een condensaatleiding aan te leggen.⁶

2.2 Beleidskader en te nemen besluiten

Neem het beleidskader over in het MER. Beschrijf in het MER ook hoe de provincies Groningen en Drenthe de beschermingsregimes voor de (Provinciale) Ecologische Hoofdstructuur en andere gebieden met natuurwaarden toepassen en welke consequenties dit heeft voor de realisatie van de aardgasleiding. Beschrijf eveneens hoe de provincie(s) in geval van effecten op deze gebieden omgaan met compensatie en saldering en welke consequenties dit heeft voor de realisatie van de aardgasleiding. Ga ook in de op de provinciale en gemeentelijke⁷ uitgangspunten/kaders voor cultuurhistorisch waardevolle gebieden als de in de startnotitie genoemde Belvédère gebieden.

De Commissie wijst erop dat de regelgeving voor externe veiligheid bij hogedruk aardgasleidingen⁸ momenteel wordt herzien. Omdat bij de besluitvorming moet worden uitgegaan van de dan geldende regelgeving adviseert de Commissie het initiatief te toetsen aan zowel de huidige als toekomstige regelgeving op het gebied van externe veiligheid.⁹

Zij wijst er ook op dat de Waterwet sinds 22 december 2009 van kracht is; deze wet vervangt o.a. de Grondwaterwet (Gww).

3. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

3.1 Algemeen

De NAM heeft het voornemen om voor de handhaving van een betrouwbare levering van aardgas een nieuwe aardgastransportleiding te realiseren tussen de ondergrondse gasopslag Norg en overslagstation Sappemeer. Ook heeft de

⁵ Waar in dit advies wordt gesproken over de startnotitie wordt de startnotie en de aanvulling daarop bedoeld.

⁶ In verschillende zienswijze wordt aandacht gevraagd voor de condensaatleiding.

⁷ In zienswijze 8 wijst de gemeente Tynaarlo op haar compensatie en archeologische verordening.

⁸ Circulaire Zonering langs hogedruk aardgastransportleidingen, 1984.

⁹ Op 28 augustus 2009 is het ontwerp-Besluit externe veiligheid buisleidingen (Bevb) gepubliceerd, de verwachting is dat het besluit op 1 januari 2011 in werking zal treden (bron: VROM).

NAM het voornemen om een ondergrondse aardgascondensaatleiding tussen de gasopslag Norg en de bestaande Groningen ringleiding voor water/aardgascondensaat aan te leggen.

Geef in het MER een beschrijving van de voorgenomen activiteit. Ga hierbij niet alleen in op de (wijze van) aanleg van de aardgas- en aardgascondensaatleiding, maar ga ook in op:

- de noodzakelijke aanpassingen aan bestaande NAM locaties. Het gaat om de locaties Gasopslag Norg, Vries-4, overslagstation Sappemeer en Knooppunt Jodenkerkhof;
- de uitbreiding van of nieuwe afsluiterlocaties (indien van toepassing);
- installatie van de 3e injectiecompressor op locatie Gasopslag Norg.

3.2 Alternatieven en aanlegvarianten

Scoping alternatieven en tracévarianten

Om tot een beperkt aantal realistische alternatieven en tracévarianten te komen, adviseert de Commissie een stapsgewijze aanpak (scoping). Voor het scopingsproces is van belang dat de verschillende stappen navolgbaar in het MER worden weergegeven. Zichtbaar moet zijn hoe de te beschouwen tracévarianten tot stand zijn gekomen en op grond van welke milieu- en andere overwegingen de tracékeuze is gemaakt. De startnotitie geeft hiervoor een eerste aanzet. De Commissie adviseert om de eerste stap van dit scopingsproces nader te onderbouwen. Ga hierbij ook in op de alternatieven voor het transport van condensaat.¹⁰ Onderzoek naast de tracévarianten in de startnotitie ook of/welke mogelijkheden bestaan om het Groote Diep te ontzien, bijvoorbeeld door aan de oostkant aan te sluiten op de gasopslag Norg. Onderzoek ook de mogelijkheid om op deeltrajecten sterker te bundelen dan in de startnotitie is voorzien, of onderbouw waarom van het bundelingsprincipe wordt afgeweken.

Het benodigde detailniveau van de beschrijving van de alternatieven en tracévarianten moet voldoende zijn om een onderbouwde keuze te kunnen maken voor het voorkeurstracé.¹¹ Dit kan per tracévariant en per milieuaspect verschillen. Waar knelpunten gesignaleerd worden, moet op voldoende detailniveau bekeken worden of buisleidingen ingepast kunnen worden. Motiveer in het MER welke alternatieven en/of tracévarianten als niet haalbaar worden beschouwd. Deze hoeven niet nader in het MER te worden uitgewerkt.

Geef hiertoe inzicht in de karakteristieken van mogelijke alternatieven en tracés. Ga onder meer in op:

- in hoeverre gebruik kan worden gemaakt van planologische reserveringen voor buisleidingstroken. Geef voor de (delen van) tracévarianten waarvoor reserveringsstroken geen oplossing bieden de lengte van gebundeld¹² tracé en het aantal en lengte van nieuwe doorsnijdingen;¹³

¹⁰ In verschillende zienswijzen (nrs. 2, 10, 13 en 14) wordt gewezen op de risico's van een condensaatleiding (vooral waar het gaat om passages van natuurgebieden en gebieden met een drinkwaterfunctie) en wordt om alternatieven gevraagd.

¹¹ In verschillende zienswijzen (o.a. nr. 16) wordt erop gewezen dat het aspect archeologie voor de verschillende tracévarianten niet op vergelijkbaar detailniveau is uitgevoerd.

¹² Met bestaande buisleidingen of infrastructuur.

¹³ In verschillende zienswijzen wordt een voorkeur uitgesproken voor gebundeld aanleggen (zoals voor het deeltraject Kiel/Windeweer).

- waar het initiatief verenigbaar is met andere bestaande ruimtelijke plannen en voornemens, dan wel daarmee conflicteert;¹⁴
- de lengtes van (nieuwe) doorsnijdingen van (ecologisch, aardkundige en landschappelijk) kwetsbaar gebied en type kwetsbaarheid;
- de aanwezige en geprojecteerde woningbouwconcentraties;
- het aantal woningen binnen de toetsingsafstand;
- een beschouwing van de significante toename van het groepsrisico voor de varianten;
- de (technische en procedurele) moeilijkheidsgraad van de realisatie van de routes;
- in hoeverre het mogelijk is om bestaande leidingen deels te vervangen door de aanleg van het initiatief.¹⁵

Gebruik bij deze punten (actueel) kaartmateriaal van voldoende detailniveau.

Aanleg varianten

Neem de beschrijving van de verschillende aanleg varianten over in het MER. Volgens de startnotitie is de standaard/voorkeur aanlegmethode open ontgraving. Geef op kaart aan waar voor een andere methode wordt gekozen en wat de reden hiervoor is (bijvoorbeeld kruising bestaande infrastructuur, waardevolle landschapstructuur, natuurgebied).

Mitigerende maatregelen

Het MER moet inzicht geven in de maatregelen die mogelijk zijn om negatieve milieueffecten te voorkomen dan wel te beperken. Zoals:

- beperken van nadelige ecologische effecten tijdens de aanleg, bijvoorbeeld door seizoensplanning of door keuzes in de wijze van aanleg (minimalisering van verstoring door geluid, licht en beweging in met name de EHS);
- minimaliseren van overlast voor omwonenden en minimale milieu- en veiligheidsrisico's tijdens zowel de aanleg- als de gebruiksfase;
- minimalisering van de breedte van de werkstrook, met name in kwetsbare gebieden.

Van de mitigerende maatregelen¹⁶ dient duidelijk te zijn:

- of een maatregel realiseerbaar is (het gaat hier vooral om locatiespecifieke maatregelen);
- waar de maatregel genomen kan worden;
- wat het effect van de maatregel zal zijn.

3.3 Meest milieuvriendelijk alternatief¹⁷

Werk het meest milieuvriendelijke alternatief (mma) conform de startnotitie uit. De Commissie adviseert hierbij vooral aandacht te besteden aan de minimalisering van effecten door de fasering en wijze van aanleg en realistische ruimtelijke varianten te ontwikkelen c.q. in beschouwing te nemen.

¹⁴ Hier worden ook de risico's van de condensaatleiding bedoeld. In verschillende zienswijzen wordt gewezen op grondwaterbeschermingsgebieden, waterwingebied, (nood)waterbergingsgebied Onner- en Oostpolder, zoekgebied voor woningbouwlocatie ten zuiden van Hoogezand-Sappemeer.

¹⁵ In verschillende zienswijzen wordt hierom gevraagd.

¹⁶ De mitigerende maatregelen kunnen bijvoorbeeld betrekking hebben op de inpassing in de leefomgeving (veiligheid), natuur en landschap, fasering van de werkzaamheden of wijze van uitvoering.

¹⁷ De Commissie wijst er op dat het per 1 juli 2010 (inwerkingtreding Wet modernisering m.e.r.) geen wettelijk inhoudsvereiste meer is om een mma op te nemen in het MER. Wel dienen nog steeds alle redelijkerwijs in beschouwing te nemen alternatieven beschreven te worden, waaronder milieuvriendelijke alternatieven.

Hierbij kan worden gedacht aan:

- de ruimtelijk gezien meest milieuvriendelijke tracévariant;
- cultuurhistorische, archeologische en landschappelijke inpassing en de passage van waardevolle landschappelijke elementen;
- minimalisering van gebruiksbeperkingen voor andere in het studiegebied voorkomende en geplande functies;¹⁸
- minimalisering geluid- en lichthinder en landschappelijke inpassing van de afsluiterlocaties.

Het verwachte draagvlak of een eerder vastgelegd budget mogen geen argumenten zijn om oplossingsrichtingen met belangrijke milieuoordelen buiten beschouwing te laten bij de ontwikkeling van een mma.

3.4 Referentie

Beschrijf de bestaande toestand van het milieu in het studiegebied en de te verwachten milieutoestand als gevolg van de autonome ontwikkeling, als referentie voor de te verwachten milieueffecten. Daarbij wordt onder de autonome ontwikkeling verstaan: de toekomstige ontwikkeling van het milieu, zonder dat de voorgenomen activiteit of één van de alternatieven wordt gerealiseerd.¹⁹ Ga bij deze beschrijving uit van ontwikkelingen van de huidige activiteiten in het studiegebied en van nieuwe activiteiten waarover reeds is besloten.

4. MILIEUGEVOLGEN

4.1 Algemeen

De startnotitie geeft een overzicht van de te onderzoeken milieueffecten. De Commissie onderschrijft de opmerking in de startnotitie om de milieueffecten zoveel mogelijk kwantitatief te beschrijven.

In de volgende paragrafen worden in aanvulling op de startnotitie enkele accenten gelegd voor de in het MER te beschrijven milieuaspecten. Voor de milieuaspecten die niet in dit hoofdstuk worden genoemd, kan worden volstaan met de uitwerking zoals in de startnotitie is vermeld.

Beschrijf de milieueffecten tijdens de aanlegfase en de gebruiksfase en maak onderscheid tussen tijdelijke en permanente effecten, en ga in op de gevolgen van een leidingbreuk van de aardgas en/of condensaatleiding.

Ga ook in op de positieve effecten van het voornemen (bijvoorbeeld de afname van verkeerstransport van aardgascondensaat, de reductie van CO₂ uitstoot van de compressoren in het Groningen-gasveld).

¹⁸ Hier wordt ook in zienswijze 2 aandacht voor gevraagd.

¹⁹ In zienswijze 8 wordt gewezen op de aanleg van een recreatieve route in het kader van de ontwikkeling van het gebied Zuidoevers Zuidlaardermeer.

4.2 Bodem en water

Beschrijf de (tijdelijke) gevolgen van de aanleg van de transportleidingen op de bodemopbouw. Besteed in het bijzonder aandacht aan:

- de opbouw van het Drents-Friese keileemplateau;
- het vergraven van slecht doorlatende lagen (keileem);
- gevoeligheid voor verdroging van bodemlagen.

In het MER dient het geohydrologische systeem in kaart te worden gebracht. De geohydrologische beschrijving dient zich te richten op het grondwatersysteem, met aandacht voor grondwaterstromen en stromingspatronen. Waar relevant dient een relatie te worden gelegd met de diepere geologische lagen.

Geef inzicht in de effecten van graven en bronbemaling op het (type) geohydrologische systeem ter plaatse van de deeltrajecten. Dit kan geïllustreerd worden aan de hand van contourkaarten van de (freatische) grondwaterstandverandering. Ga ook in op de mogelijke aantasting (verdroging) van waardevolle geologische lagen of bodemtypen en, waar van toepassing, mogelijke mitigerende maatregelen en de effecten daarvan. Besteed eveneens aandacht aan de eventuele effecten van het testen van de leiding²⁰ en de gevolgen van een leidingbreuk²¹. Bij dit laatste punt is vooral van belang dat de mogelijke gevolgen voor de drinkwaterfunctie worden beschreven.²²

4.3 Natuur

Huidige situatie

Neem in het MER kaarten op waarop de ligging van de Natura 2000-gebieden EHS-gebieden, ecologische verbindingen en andere gebieden met een beschermde en/of speciale status (zoals nationaal landschap) duidelijk staan aangegeven.

Geef ook (op kaart) een duidelijk beeld van voorkomen en verspreiding van de kwalificerende habitats en soorten in de Natura 2000-gebieden als ook de doeltypen en doelsoorten in de EHS-gebieden en verbindingzones, en de andere beschermde gebieden. Bied inzicht in de ecologische relaties in deze gebieden (functie als leefgebied, ecohydrologische relaties) en de mate van kwetsbaarheid van deze relaties. In ecohydrologische zin verdient bijzondere aandacht de passage van de verschillende beekdalsystemen (o.a. Groote Diep, Oostervoortsche diep, Drentsche AA, het Hunzedal) en op de plateaus de passage nabij vensystemen. Indien geen actuele gegevens beschikbaar zijn, wordt geadviseerd een aanvullend onderzoek uit te voeren in deze gebieden.

Effecten

Het MER dient per beschermd gebied en op voldoende detailniveau inzicht te bieden in de ecologische effecten van de verschillende alternatieven. Ga daarbij in op de tijdelijke effecten in de aanlegfase (zoals effecten van verstoring door geluid, verlichting en vervoersbewegingen), op de langere termijneffecten van vergraving (zoals verstoring van de profielopbouw), mogelijke beperkingen ten aanzien van de inrichting van het gebied en de effecten van een leiding-

²⁰ Bijvoorbeeld mogelijke effecten van het te lozen water dat gebruikt is voor het testen van de buisleiding.

²¹ In verschillende zienswijzen wordt aandacht gevraagd voor de mogelijke gevolgen van een leidingbreuk in gebieden met een drinkwaterfunctie.

²² Zie ook zienswijze nr. 10.

breuk²³. Ga eveneens in op de (tijdelijke) effecten van bronbemaling (verdroging, aantasting bodemlagen). Beoordeel, mede met het oog op de (mogelijke) noodzaak tot compensatie, de regeneratiemogelijkheden van (karakteristieke) habitats in termen van kwetsbaarheid, (on)vervangbaarheid en herstelltijd²⁴/regeneratie. Motiveer de noodzaak voor het al dan niet uitvoeren van een Passende Beoordeling of Verslechterings- en Verstoringstoets. Indien uit de passende beoordeling blijkt dat significante gevolgen niet kunnen worden uitgesloten, dan dient de zogenaamde ADC-toets²⁵ doorlopen te worden.

Ten behoeve van een mogelijke ontheffingsaanvraag ingevolge de Flora- en faunawet zullen de nadelige effecten op beschermde soorten in kaart moeten worden gebracht. Geef in het MER aan of op grond van de beschikbare informatie te verwachten is dat er een ontheffing aangevraagd moet worden en of het aannemelijk is dat deze verleend kan worden.

Geef aan welke ruimte de planning in tijd voor de aanleg en ingebruikname van de transportleidingen laat om milieueffecten (met name effecten op de natuur) zoveel mogelijk te vermijden.²⁶

4.4 Landschap en cultuurhistorie

Gezien het karakter van het studiegebied dient specifiek aandacht uit te gaan naar landschap (inclusief aardkundige/geomorfolologische waarden), cultuurhistorie en archeologie.²⁷ Beschrijf in het MER de betekenis en de relatieve zeldzaamheid van de landschappelijke, cultuurhistorische en archeologische waarden in (de directe omgeving van) het plangebied, zoals de passage van de in startnotitie genoemde cultuurhistorische waardevolle landschappen.²⁸ De beoordeling van het tracé(s) dient hierop te zijn toegespitst. Denk bijvoorbeeld aan aantasting van gaafheid en samenhang. Speciale aandacht verdient het landschappelijke effect en, indien van toepassing, de visueel-ruimtelijke inpassing van nieuwe en/of de uitbreiding van bestaande afsluiterlocaties en de 3e compressor. Geef bijvoorbeeld aan in welke mate deze verdiept kunnen worden aangelegd alsmede de wenselijkheid daarvan.

4.5 Externe Veiligheid

Bij toetsing aan het vigerende beleid voor hogedruk aardgasleidingen en de aardgascondensaatleiding dient voor maatschappelijk belangrijke locaties en objecten aangegeven te worden hoe deze geklasseerd worden. Welke objecten

²³ In verschillende zienswijzen wordt gewezen op de mogelijke effecten voor natuur in het geval dat aardgascondensaat vrijkomt.

²⁴ De Commissie adviseert in ieder geval de herstelduur zoals opgenomen in het Handboek Natuurdoeltypen weer te geven. Indien daarnaast een herstelduur wordt gehanteerd die hiervan afwijkt, dient deze onderbouwd te worden.

²⁵ Dit houdt op grond van art. 19g en 19h van de Nbw respectievelijk in:

- A: zijn er Alternatieve oplossingen voor een project of handeling?
- D: zijn er Dwingende redenen van groot openbaar belang waarom het project toch gerealiseerd moet worden?
- C: welke Compenserende maatregelen zullen dan getroffen worden om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft?

²⁶ Daarbij kan gebruik gemaakt worden van de natuurkalender van het ministerie van LNV.

²⁷ In verschillende zienswijzen wordt aandacht voor de passage van waardevolle elementen. Ook wordt gewezen op de provinciale uitwerking met betrekking tot de cultuurhistorische hoofdstructuur en kernkwaliteiten aardkundige waarden zoals opgenomen in zienswijze 14.

²⁸ In zienswijze 2 wordt aandacht gevraagd voor o.a. de Besloten Venen, het Drents Hoofddiep en het Veenkoloniaal landschap.

worden gedefinieerd als 'objecten met een hoge infrastructurele waarde' of 'objecten met secundaire effecten'.²⁹

Naast toetsing aan het vigerende beleid voor hogedruk aardgasleidingen wordt een QRA (kwantitatieve risicoanalyse) uitgevoerd. In de QRA moeten de uitgangspunten voor de berekeningen duidelijk beschreven zijn en onderbouwd worden (met name voor de condensaatleiding). Het berekende groepsrisico dient niet alleen aan de oriënterende waarde getoetst te worden (al dan niet overschrijding), maar ook dient aangegeven te worden of er sprake is van een significante toename. Voor de definiëring van 'significante toename' kan aansluiting gezocht worden bij het gestelde in het concept Besluit transportroutes externe veiligheid.³⁰

De inventarisatieafstand voor het groepsrisico bij een 48" aardgasleiding van 85 bar bedraagt 580 m.³¹ Geadviseerd wordt om deze afstand te hanteren voor de bepaling van de grootte van het studiegebied (en de hoogte van het groepsrisico) en niet de 185 m toetsingsafstand op basis van de Circulaire Zonering langs hogedruk aardgastransportleidingen. Voor de condensaatleiding dient eveneens uitgegaan te worden van de van toepassing zijnde inventarisatieafstand. Geadviseerd wordt om de berekende risico's te toetsen aan de toekomstige regelgeving, waaronder het Besluit externe veiligheid buisleidingen (Bevb) dat naar verwachting per 1 januari 2011 van kracht zal zijn.

Aangezien het groepsrisico voor de aardgasleiding met name bepaald wordt door de aanwezige populatie binnen de 100% letaliteitscontour wordt verzocht in de kwantitatieve risicoanalyse de 100%- en 1%-letaliteitsafstand weer te geven.³²

Mogelijke domino-effecten ten gevolge van incidenten met windturbines langs het tracé kunnen bepaald worden aan de hand van het Handboek risicozone-ring windturbines, januari 2005.

4.6 Geluid en trillingen

Geef in het MER een beschrijving van de te verwachten geluid- en trillingshinder bij de aanleg van de buisleidingen. Geef aan wat de geluidsbelasting zal zijn, tot op welke afstand geluidshinder optreedt en wat de duur hiervan is. De Commissie adviseert om, in tegenstelling tot de startnotitie, wel de trillingshinder op woningen te berekenen (of nader te onderbouwen waarom dit niet nodig wordt geacht).

4.7 Verkeer

Werk het aspect conform de startnotitie uit. Ga ook in op de afname van weg transporten van water/aardgascondensaat door Drenthe en Groningen.

²⁹ Het waterwingebied bij De Drenthse AA en het drinkwaterpompstation kunnen mogelijk hieronder worden geschaard (zie ook zienswijze nr. 14).

³⁰ Hierin wordt voor niet-significant gehanteerd:

- het groepsrisico niet hoger is dan $0,1 \times$ oriënterende waarde; of
- het groepsrisico niet meer dan 10% toeneemt en de oriënterende waarde niet wordt overschreden.

³¹ Bron: N.V. Nederlandse Gasunie, 'Eisen omgevingsdata in het kader van groepsrisicoberekeningen bij ruimtelijke ontwikkeling, revisie 4'.

³² Hier wordt ook in zienswijze nr. 13 op gewezen.

5. OVERIGE ASPECTEN

Voor de onderdelen 'vergelijking van alternatieven', 'leemten in milieu-informatie' en 'samenvatting van het MER' heeft de Commissie geen aanbevelingen naast de wettelijke voorschriften.

BIJLAGE 1: Projectgegevens richtlijnenfase besluit-m.e.r.

Initiatiefnemer: Nederlandse Aardolie Maatschappij BV (NAM), Ministerie van Economische Zaken (EZ) en Ministerie van Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM).

Bevoegd gezag: Minister van EZ (coördinerend) en Minister van VROM voor het rijksinpassingsplan.

Besluit: vaststellen rijksinpassingsplan, vergunningen op grond van het Mijnbouwbesluit

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: D8.2

Activiteit: aanleg aardgastransportleiding

Procedurele gegevens:

aankondiging start procedure in de Staatscourant van: 31 maart 2010

ter inzage legging startnotitie: 1 april 2010 tot en met 12 mei 2010

adviesaanvraag bij de Commissie m.e.r.: 29 maart 2010

richtlijnenadvies uitgebracht: 3 juni 2010

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen bestaande uit enkele deskundigen, een voorzitter en een werkgroepsecretaris. De werkgroepsamenstelling bij het onderhavige project is als volgt:

ir. A.J. Pikaar

dr. D.K.J. Tommel (voorzitter)

dr. N.P.J. de Vries

prof.ir. J.J. van der Vuurst de Vries

drs. F.H. van der Wind (werkgroepsecretaris)

Werkwijze Commissie bij richtlijnenadvies:

In dit advies geeft de Commissie aan welke onderwerpen naar haar mening behandeld dienen te worden in het MER en met welke diepgang. De Commissie neemt hierbij de startnotitie als uitgangspunt. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie en relevante omstandigheden legt de Commissie in de meeste gevallen een locatiebezoek af.

Zie voor meer informatie over de werkwijze van de Commissie www.commissiemer.nl op de pagina *Commissie m.e.r.*

Betrokken documenten:

De Commissie heeft de volgende documenten betrokken bij haar advisering:

- Startnotitie milieu-effectrapportage Capaciteitshandhaving Aardgasproductie Groningen: NorgroN-leiding, november 2009
- Aanvulling op Startnotitie MER Aanleg gastransportleiding Norg – Groningen (NorgroN), januari 2010

De Commissie heeft kennis genomen van de zienswijzen en adviezen, die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen. Dit advies verwijst naar een reactie als die nieuwe inzichten naar voren brengt over specifieke lokale milieuomstandigheden of te onderzoeken alternatieven. Een overzicht van de zienswijzen en adviezen is opgenomen in bijlage 2.

BIJLAGE 2: Lijst van zienswijzen en adviezen

1. A. Onland, Zuidlaren
2. Natuur en Milieufederatie Drenthe te Assen, mede namens Natuur en Milieufederatie Groningen, Staatsbosbeheer, Stichting Het Drentse Landschap, Stichting Het Groninger Landschap, Vereniging Natuurmonumenten Regiokantoor Groningen, Friesland en Drenthe, Avifauna Groningen, IVN Groningen/Haren en Natuurplatform Drentsche Aa
3. W. Bok, Groningen
4. P. den Hengst, Midlaren
5. M.W. Gibcus, Hoogezand
6. Noord-Nederlandse Golf & Country Club, Glimmen
7. Dienst Landelijk Gebied, Groningen
8. Gemeente Tynaarlo, Vries
9. Gemeente Haren, Haren
10. N.V. Waterbedrijf Groningen, Groningen
11. Ministerie van LNV, Directie Regionale Zaken, Groningen
12. Gemeente Menterwolde, Muntendam
13. Gedeputeerde Staten van provincie Groningen, Groningen
14. Gedeputeerde Staten van provincie Drenthe, Assen
15. J. Knoop, Donderen
16. Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort

**Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport
Aanleg aardgastransportleiding Norg - Groningen (NorgroN)
voor de capaciteitshandhaving aardgasproductie Groningen**

De Nederlandse Aardolie Maatschappij B.V. (NAM) heeft het voornemen om een nieuwe aardgastransportleiding te realiseren. De geplande leiding verbindt de ondergrondse aardgasopslag Norg en het Groningen-gasveld bij overslagstation in Sappemeer. In hetzelfde tracé wordt leiding gelegd voor het transport van water/aardgascondensaat. Ten behoeve van de besluitvorming over het rijksinpassingsplan en verschillend vergunningen wordt een gecombineerde plan/besluit-m.e.r. doorlopen. Het rijksinpassingsplan wordt vastgesteld door de minister van Economische Zaken (EZ) en de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM).

ISBN: 978-90-421-3043-2